

Ünnepi beszéd helyett *

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

1945. október 29-én a szabadkai Népszínház épületének nagytermében felgördült a függöny, és a **Szabadkai Magyar Népszínház** előadásában a nézők **Balázs Béla Boszorkánytánc** című drámáját tekinthették meg Pataki László rendezésében, és ezzel elkezdődött a Vajdaságban a hivatásos magyar színjátszás viszontagságos története.

Harmadik alkalommal jöttünk össze, hogy megemlékezzünk színháztörténetünknek erről a számunkra fontos dátumáról, hiszen vidékünkön ettől a naptól számítva létezik folyamatosan hivatásos magyar színjátszás; vannak, akik még mindig *magyar nyelvű* színjátszásnak nevezik csupán, jelezve ezzel, hogy ez annyira azért nem is magyar, hanem tulajdonképpen jugoszláv, csak (hogy, hogy nem) a véletlen furcsa játék folytán a *nyelve* magyar.

Ezt a napot a **Délvidéki Magyar Színjátszás Napjának** neveztük, de van, aki a *vajdasági magyar színjátszás napjának* mondja szemérmesen, nehogy nagyon magyarnak tűnjön, esetleg ne nézhessék szeparatistának, nacionalistának, sovinsztának, irredentának. Nem akarok én vitába szállni senkivel ebben az ünnepi pillanatban, de ezt az óvatoskodást öncenzúrának, önfeladásnak, önbecsülésünk hígításának tartom, hiszen az mindannyiunknak világos, hogy a Kárpát-medencei magyarság déli részén szórványban élő entitás színjátszásáról beszélünk, ha magunkról szólunk, amely integráns, elválaszthatatlan és elidegeníthetetlen része az egyetemes magyar kultúrának.

Bebizonyosodott az elmúlt nyolcvan év alatt, hogy bennünket nyelvi, kulturális, szellemi hazánktól el lehet választani egy határ meghúzásával; fel lehet hígítani lakott területeinket, lehet bennünket fenyegetni, sőt, üldözni is – **de** a tudatot, a szellemet, a szellemiséget kiűzni, a gyökereinket kitépni belőlünk nem lehet mindaddig, amíg az anyanyelvünk magyar.

Mindenféle fondorlatos, álhumánus meggondolásból az elmúlt ötvenegynéhány évben többször próbálták bennünket *degettósítani* és *integrálni*. Az Újvidéki Színházat többször akarták degettósítani oly módon, hogy integrálják az Újvidéki Szerb Nemzeti Színházba. Szerencsére, P. Németh István és később Gion Nándor igazgatóknak volt annyi józan eszük és bátorságuk, hogy megköszönjék ezt a nemes felajánlást, és nemet mondanak.

Városunkban 1951-ben, alig hatéves fennállás után **sikerült degettósítani** a Szabadkai Magyar Népszínházat, és lett belőle Narodno pozorište – Népszínház horvát, illetve magyar *nyelvű* társulattal.

1985-ben, mivel 34 év **után** sem integrálódtunk, és mert még mindig sok tévéantenna nézett észak felé, a *magyar nyelvű* meg a *horvát nyelvű* (szerb nyelven beszélő) társulattól lett egy *izvođački ansambl* (*kivitelezői együttes?*), magyarul már el sem nevezhető valami, s ez már az integrálódás útján egy óriási lépést jelentett az akkori hatalom számára. Múltak az évek, de a tévéantennáknak csak nem akaródzott délnek fordulni, az *izvođački ansambl magyar nyelven beszélő* része szétoszlott, a *magyar nyelven* hallgató közönség továbbra is hallgatott, de már nem járt többé színházba, a főintegráló személy elszelelt, a degettósítás sikerült?!

Nem! Mert ma már hét éve újra *magyar nyelvű* társulat vagyunk, tehát *magyar nyelven beszélő* társulat. De milyen színház? Hát nemrégén még jugoszláv. De most? Most: egy Szerbia és Montenegró-i színház *magyar nyelven beszélő* társulata vagyunk. Mi balgák meg úgy viselkedünk, mintha magyar színház lennénk.

De meddig?

A minap kaptam egy meghívót valami kerekasztal-beszélgetésre Versecre, ahol a téma: *A kisebbbségi színházak degettósítása és integrálása...* Értetlenül néztem a meghívót, és nem hittem a szememnek, azt gondoltam, valami régi idők rémálmai leptek meg. Aztán rájöttem, hogy nem, mégsem, ez most valami egé-

szen más. Akkor, ott, '85-ben egy fejlődő ország voltunk, más volt ott az a demokrácia (mert az volt). Most meg (mivel túl vagyunk a fejlődésen, tehát kifejlődtünk) tranzíciós ország lettünk, most már megint van demokrácia, megint egy másfajta demokrácia.

De mit is jelent az a szó, hogy *integráció*? Felütöm A magyar nyelv értelmező szótárát, azt mondja

integráció: „különálló részeknek valamely nagyobb egészbe, egységbe való beilleszkedése, beolvadása, egységesülése.” Összeszorul a szívem. Aztán megnézem a szótár kiadásának az évét: 1989. Megkönnyebülök. Ja, az egészen más. Most 2003-at írunk.

---

* Elhangzott 2003. október 29-én, a Délvidéki Magyar Színjátszás Napján Szabadkán, a Népszínház ún. Jadran-termében.

